

УИЛИЯМ ТЕМПЪЛ ПОМНИ ДАТАТА...

Превод от английски: Доротея Спаски, 1975

chitanka.info

Когато телефонът иззвъня, Бел привидно се бе задълбочил в четене на „Вашингтонски седмичник“, но личеше, че нещо съвсем друго занимаваше мисълта му. Той протегна ръка към слушалката.

— Ало... О, ти ли си, Майк! — каза той. — Да ти кажа право, не мислех да излизам тая вечер. Наистина ли е толкова важно? Не би ли могъл да почакаш до утре?

Той закри мембраната с ръка и погледна жена си, седнала във фотьойла срещу него, която спокойно плетеше.

— Скъпа — помоли той, — измисли една причина да си остана в къщи!

— Не мога да измисля — отговори тя — и във всеки случай няма защо да лъжеш Майк, безполезно е. Знаеш много добре, че той чете мислите на хората като отворена книга. Всъщност, щом той ти казва, че е нещо важно, можеш да бъдеш сигурен, че наистина е така.

— Но как може — запротестира Бел, — ти моя жена ли си, или негова. Нека се разберем по-добре!

— Тогава кажи му направо, че не искаш да излизаш.

Бел изсумтя и взе слушалката.

— Би ли имал нещо против, ако не изляза тази вечер, Майк? Знаеш, че всеки момент може да започне...

— Нищо няма да започне по-рано от три-четири дни — прекъсна го жена му и взе ново кълбо прежда.

— Добре, Майк — съгласи се накрая Бел. — Няма защо да упорствувам, щом и жена ми е на твоя страна. Идвам след малко — добави той примирено.

Бел стана, взе палтото и шапката си. После надникна зад пердето. Нощта беше тъмна.

— Вали като из ведро — съобщи той. — Бес, ти си малка, безсърдечна предателка. — И като се наведе, за да я целуне нежно, добави: — Обожавам те!

На вратата отново се обърна:

— Ако почувствуващ, че започва, незабавно ми телефонирай!

Когато Стенли Бел слезе от таксито, небето сякаш се бе продънило. Едрите дъждовни капки подскачаха по тротоара като гумени топки. До входа на блока имаше пет-шест метра. Бел се затича, но се измокри така, сякаш бе паднал в канавката.

— Отвратително време — обърна се той към момчето от асансьора. — Отивам у мистър Грехъм — добави той, — апартамента на терасата.

Докато асансьорът се изкачваше, Бел мислеше за Майкъл Грехъм. Бяха приятели от двадесет години и през цялото това време Майкъл не бе престанал да се изкачва неизменно нагоре, също като този асансьор. Като стипендиант завърши колежа, постъпи в университета, после го напусна, за да започне научни изследвания в една от най-големите психиатрични клиники във Виена; от Виена — в Атлантик Сити, където си създаде частна клиентела и започна да пише; после — в Ню Йорк, където спечели име и състояние и този хубав апартамент в най-добрия квартал. Символично можеше да се каже, че Майк беше достигнал терасата на покрива, докато Бел витаеше някъде около петия етаж, въпреки че и двамата бяха тръгнали от партера. Но Майк не обичаше да гледа символично на нещата. Неговият критерий за стойността им не се променяше никога, а поради това тяхното приятелство продължаваше. Стенли Бел държеше на това приятелство повече от всичко в света с изключение на жена си.

Защо той толкова уважаваше Майк? Бел се мъчеше да анализира това чувство. Причината се криеше в сигурността на Майк. Той представляваше самата устойчивост и здравият разум в този объркан свят на разклатена вяра, на непристойни морални стойности, където алчността и страхът постоянно растяха. Светът полудяваше, загубил хиляди надежди.

Здравият морал и силата на Майк устояваха благодарение на това, че той никога не се страхуваше да дава на хората, без да иска нещо в замяна. Ако някой му поискаше картина от Делаacroa, за да я окачи над камината си, той щеше да му я достави тъй невъзмутимо, както би му предложил цигара. Той никога не мислеше за себе си, не завиждаше на никого и понеже не очакваше нищо от света, Майк бе спечелил в негово лице приятел, който го обсипваше с богатство и почести.

В кариерата си Бел бе вървял по съвсем различен път. За да се издигне в издателския бранш, той трябваше да се справя със силни противници. Но не беше ли ги предизвикал сам? Като смяташе за неприятел всеки, който упражняваше същата професия, не си ли бе създал нови неприятели? Испита внезапен и силен гняв срещу себе си.

Обхванат все още от този гняв, той слезе от асансьора, мина покрай табелката със златни букви „Майкъл Грехъм — психиатър-консултант“ и се озова в жилището на своя приятел. Седнал във фотьойла, облегнат плътно назад, обут в пантофите на Майк, Бел лениво наблюдаваше дима от цигарата си.

— Майк — започна Бел ядосано, — трябва да поговорим в близките дни за живота и за начина, по който трябва да бъде той изживян. Ще ти кажа какво мисля за теб, за тебе, който ме остави да се държа като глупак толкова дълго време, въпреки че разбираш нещата по-добре от мене и можеше да ми попречиш. Но това няма да стане тази вечер — добави той веднага, — защото нямам минута повече от необходимото. Сега ще ми кажеш ли за какъв дявол ме извика в подобна нощ, при все че отлично знаеш...

— Приготвил съм ти един грог — прекъсна го Грехъм спокойно.

— Благодаря! — Бел взе чашата — По дяволите, полях килима...
Кажив в края на краищата, за какво се отнася?

Грехъм го изгледа внимателно. Двамата мъже гонеха четиридесетте, но докато Бел беше висок, слаб, с неспокойни движения, силното тяло на Майк излъчваше яснота, ведрина, спокойствие.

— За моята последна книга — отвърна той.

— Е, какво точно? — учуди се Бел. — Тя се продава добре.
Следващия месец ще пуснем нов тираж.

— Искам да кажа: за моята най-последна книга, тази тук.

Той посочи с ръка една кожена папка на масата, която съдържаше сноп напечатани листове.

— Но ти никога не си ми говорил за нея.

Бел го гледаше изумено.

— Кога я започна?

— Преди петнадесет години — отвърна Грехъм.

Бел повдигна горната корица на папката. На заглавния лист пишеше „Човекът като цяло“. Той прелисти набързо ръкописа — производението беше изпълнено със специална терминология, а досега Грехъм бе писал предимно общодостъпни книги от рода на „Да победим вътрешния комплекс“, „Към по-продуктивен живот“ и т.н.

Бел се замисли.

— Ще е нужна много хартия — рече бавно той. — Печатането и подвързването струват скъпо. Условията в момента не са много благоприятни.

— Мислиш, че тази книга няма да се продава? — прекъсна го Грехъм.

Тонът му не беше въпросителен. Той говореше внимателно, като че ли знаеше точно какво става в главата на Бел.

— Аз съм готов да поема риска за приятел като тебе, но, честно казано, Майк, съмнявам се дали издателството ще се справи с разноските.

— Ти нямаш представа какво е нужно на читателя.

— Може би.

— Тази вечер заминавам за Чикаго, където ще участвам в продължителна конференция — продължи Грехъм. — Извиках те, за да ти набия нещо в главата. Първо, „Човекът като цяло“ ще бъде бестселър. Той ще ти даде възможност да спечелиш, а на мене — да стана известен.

— Но ти си вече известен, Майк.

— Само в много тесен кръг. А „Човекът като цяло“ ще ми донесе световно име. Второ, искам да знаеш, че няма време за губене. Искам да отнесеш ръкописа още тази вечер и да го напечаташ веднага. Тази книга трябва да освободи човечеството от военната психоза, и то още докато радиоактивните облаци не са започнали да избухват.

Бел се засмя дрезгаво и този смях съдържаше целия цинизъм на епохата. Но за Грехъм, който лесно проникваше в човешкото съзнание, този смях не беше от значение.

— Значи ти с един замах си готов да зачеркнеш цялото човечество, Стен? — попита той снизходително.

— Естествено, то е неизлечимо болно. Ние сме грешка на природата. Ние по начало сме зле програмирани.

— И все пак има много хубави неща у човека. И наистина ще бъде грешка на природата, ако тя го бракува сега. Не вярвам да го направи.

— Какви са доказателствата за твоя оптимизъм? — промърмори Бел.

С широк жест Грехъм посочи стените, украсени с картини. Тук бяха Делакроа, Ван Дайк, „Маслиновите полета“ на Ван Гог, две

картини на Коро в оригинал или репродукции. Този жест обхващаше библиотеките, по чиито рафтове, наред с големите поети, стояха Толстой, Флобер, Балзак, Дикенс, Шоу; една китайска ваза, статуетка от Роден и снимка на моста в Сан Франциско.

— Това са моите доказателства. Има и много други — отвърна Грехъм. — А ти на каква основа градиш твоя песимизъм?

— Ето, на тази — и Бел посочи вестника, разтворен на масата.

Вестникът беше от 1.ІІ.1948 г. Заглавията веднага се набиваха в очи: „Студената война“... „Неуспешни преговори“... „Един учен заявява“... „Англия заявява“...

Грехъм взе вестника и го отвори на една от вътрешните страници. Смръщил вежди, Бел прочете: „Извънземни същества са посетили Земята през 1908 година“. Един съветски писател изказваше мнението, че Тунгузкият метеорит е бил космичен кораб.

— Е, какво? — попита Бел.

— Никога ли не ти се е случвало да се запиташ, защо други цивилизации не са ни посетили досега? — отвърна Грехъм и продължи: — Това са планети, много по-стари от Земята и следователно техните цивилизации са много по-напреднали от нас от гледна точка на техниката и съзнанието. Не си ли мислил, че те биха могли да ни изпратят посланици, изследователи, заселници дори и преди 1908 година?

— Никога не съм мислил за това — призна Бел, — а може би такива същества изобщо няма.

— Може би — отговори Грехъм. — Но със сигурност знам... — И той започна да описва надълго и нашироко флората и атмосферните условия на една планета...

Но Бел го прекъсна нетърпеливо:

— Слушай, Майк, при друг случай бих бил очарован да чуя всичко това от теб. Но в момента не се нуждая от урок по астрономия, още повече че в къщи ме чакат. Би ли ми дал новата си книга? Ще проверя дали е възможно да се напечата.

— Почакай — рече Грехъм.

Той извади от джоба на самото си чек, попълни го и го подаде на Бел. Той премигна изненадано, когато видя написаната сума.

— Ето с какво ще финансираш отпечатването. Издай я в голям тираж. Надявам се, че това ще разпръсне страховете ти от евентуална

загуба.

— Но... — запротестира Бел.

— Ще ми върнеш парите от печалбата, когато я получиш — оживено каза Грехъм, предусещайки мисълта на Бел.

— Добре... Благодаря!

— След десет минути си тръгваш. Ще ми отделиш ли малко време, за да изложа пред теб една фантазийка, която ми дойде на ум?

— Карай, Майк, но не се увеличай много. Касае се за Космоса, нали? Мислиш, че в 1908 година са ни посетили чужди гости?

— Може и така да е — каза Грехъм. — Да предположим, че случаят е такъв. Да предположим, че те направят нов подобен опит и този път успеят. Да предположим, че се приземят утре. Как, мислиш, ще ги посрещнем?

— Зависи от степента на развитие на съзнанието им и от външния им вид — отвърна Бел. — Ако те са лоши като съществата, описани от Уелс, и ни изпратят смъртоносни лъчи, от нас няма да остане нищо. Ако са безобидни, но външно подобни на съществата, описани от Уелс, сигурно ще се озоват в някой зоопарк. Ако са получовеци, предполагам, че ще ги чествуваме и ще ги помолим да кажат няколко думи по радиото. Но съмнявам се, че ще им позволим да се установят завинаги на нашата планета, за да не би да я колонизират.

— Това исках да чуя, Стен: ти изрази най-точно общото мнение. Ти развиваш всичко на базата на властта. Щом съществуват две различни раси, едната трябва със сила да властвува над другата. Точно това е болестта на съзнанието, която аз анализирам в моята книга: комплексът за власт.

— Това не е ново — подхвърли Бел.

— Не е. Датира от твърде стари времена. Корените му трябва да се търсят в страха на племената от чуждите хора. Това е непоносимостта към всяко различно нещо. Всеки иска другите да приемат неговите схващания, да бъдат подобни на него и следователно безвредни за него. Тази непреодолима нужда от сигурност, от защита срещу различното ни пречи да проявим търпимост и здрав разум.

— Добре. Ще прочета книгата ти като фанатик и ще ти кажа мнението си.

— Много добре. Позволи ми само да ти изложа моята позиция. Ако чужди същества дойдат тук и останат известно време, неминуемо

между тях и хората ще се създадат конфликти. Защото ако тези същества са на по-висока степен в развитието си, нарастващият страх от различното у човека ще вземе размерите на истинска лудост.

— Ако те наистина са по-напреднали от нас, биха изпратили най-първо пратеници, за да ни избавят от нашето невежество — заяви Бел. — Нали ние така изпратихме мисионери в Африка и другаде, за да помогнем на диваците.

— И те ги изядоха. Така продължаваше до момента, когато белите хора употребиха силата на оръжието, за да им покажат, че наистина са по-силните. Можеш ли да си представиш гордия и непримирим човек, господаря на тази планета, приел да играе второстепенна роля сред тълпата невежи? Не, по-скоро той би превърнал учителите си в сочни бифтеци, ако нямат и те комплекса за власт и не биха го направили първи.

— Разбирам. Ти мислиш, че това е причината, поради която извънземни същества не са ни посещавали досега.

— Съвсем не. Точно обратното — мисля, че са ни посещавали.

— Искаш да кажеш, че са се опитали да го направят през 1908 година.

— И това не — отвърна меко Грехъм. — Това беше само един метеорит, нищо друго. Искам да кажа: много преди 1908 година.

— През доисторическата ера?

— Не. По време на най-новата ни история.

— Но за тях не се говори в историята — запротестира Бел.

— Да. Но аз смятам, че те са дошли тайно, настанали са се между нас, за да наблюдават скритом и са оставили техни представители, за да ни учат, без ние да разберем.

— Защо незабелязано? И по какъв начин?

— Защо ли? Защото не са искали да ги направим на бифтеци. По какъв начин? Е, добре, какво правят хората, когато искат да наблюдават поведението на птиците и животните, без те да ги забележат? Стараят се да се слоят с околния пейзаж или дори да заприличат на животните, които наблюдават. Някои опитни ловци на елени са успявали да се маскират като елени. Първите етнографи, които са изучавали нравите на арабите, се обличали като тях, живеели сред тях и искали да минат за техни сънародници.

— Значи ти мислиш, че чуждите същества са живели между нас, преобразени по един или друг начин като човешки същества, за да ни наблюдават... и да ни просвещават?

— Да — отговори Грехъм. — Кои са просветителите на човечеството?

— За да отговоря на този въпрос, ще ти кажа, че просветителите на човечеството са нашите велики поети, художници, инженери, учени. Накратко — създателите на всичко това — и с жеста на Грехъм Бел посочи книгите и предметите на изкуството, които украсяваха стаята.

— Точно така — потвърди Грехъм. — Това са пратениците на другите цивилизации. Те привличат мисълта на масите, когато твърде много започне да се мисли за война.

— В такъв случай на Земята трябва да е имало в продължение на векове множество пратеници, които са идвали и са си отивали — забеляза Бел.

— Може би не толкова много, колкото си мислиш. Аз си представям този индивид, изменящ се по роля, по форма, понякога дори по предмета на обучение в продължение на години, за да избегне еднообразието. Аз си представям, че те са се прераждали — те са се превъплъщавали. Въпреки че може би тази промяна се осъществява на степени. Искам да кажа, че докато животът угасва в едно тяло следствие старостта, той разцъфтява малко по малко в новото тяло на детето.

Бел загледа объркан събеседника си.

— Белези на безсмъртието — прошепна тихо Грехъм, сякаш съзерцаваше нещо. — Уъдърсуърт е умрял в 1850 — Робърт Луис Стивенсън е роден в 1850; Байрон е умрял в 1824. Той бил едно неспокойно същество, винаги в движение. Да предположим, че за да си отпочине, е пожелал да стане велик физик. Лорд Келвин е роден в 1824. Шели е умряла в 1822 — Пастър е роден в 1822. Тициан е умрял в 1576, а Робърт Бъртън, прочутият автор на „Анатомия на меланхолията“, е роден в 1576. В 1809 умира бащата на симфонията Хайдн и се ражда Абрахам Линкълн. В 1828 умира Шуберт и се ражда Толстой...

Бел мълчеше.

— Чуждопланетецът, който е играл ролята на Волтер от 1694 до 1778, след това на сър Хъмфри Дейви от 1778 до 1829, а после е бил

Рубинщайн от 1829 до 1894, сигурно добре се е забавлявал — допълни Грехъм замечтано.

— И къде е отишъл той в 1894? — попита Бел небрежно.

— Може би се е върнал там, откъдето е дошъл — усмихна се Грехъм.

Като гледаше сериозния вид на приятеля си, Бел помисли, че може би самият Грехъм се нуждае от психиатър.

— И това е било организирано пътуване, така ли?

— Те са били все пак достатъчно много, за да се съмнявам, че са пътували на групи. Но може би е имало приятели, които са си тръгвали заедно. Спомням си например, че големите писатели Марк Твен и Толстой са умрели в 1910 година. А други двама големи познавачи на човешката душа — Сервантес и Шекспир, са умрели в един и същи ден — 23 април 1616 г. От друга страна, Уърдсуърт и Бетховен са родени в 1770 г.

— Никога не съм могъл да помня дати — заяви Бел, смръщил вежди.

— Аз също не си спомням много, просто цитирам тези, които ми идват на ум. Но има една серия, която зная наизуст. Ще ти я напиша.

— О, няма нужда — възпротиви се Бел, вече облечен в палтото си.

— Това... — започна Грехъм, но телефонът иззвъня и той млъкна.

При този внезапен и остър звън нещо в стомаха на Бел болезнено се сви.

— Това е сигурно за мен — промълви той и облиза пресъхналите си внезапно устни.

— Именно.

Грехъм му подаде телефонната слушалка. Бел пхна в джоба си листчето с имената и нетърпеливо викна в слушалката:

— Ало!

— Болките започнаха — беше гласът на Бес. — По-рано, отколкото очаквахме. Но не се безпокой. Нищо няма да се случи поне до няколко часа. Куфарът ми е готов. Таксито, с което ще дойдеш до вкъщи, може да ни закара в болницата.

— Точно така — отговори Бел. — Тръгвам веднага. Чакай ме спокойно, скъпа!

Той набра номера на една пиаца и след като повика такси, изпи на един дъх чашата уиски, която Грехъм мълчаливо му бе налял.

— Благодаря! Ето, само една вечер я оставих сама и трябваше това да се случи точно в нея. Бих те убил с удоволствие, Майк, но нямам време.

С нервен жест Бел нахлупи шапката си.

— Вземи книгата — възбудено каза Грехъм, — моля ти се!

Гласът му беше настоятелен. Бел се обърна, преди да излезе. Масивната фигура на Грехъм изпъкваше сред хубавата обстановка на стаята и неговото поведение тая вечер беше като допълнение към нея. Бел не си спомняше някога приятелят му да е изразявал така някое желание, още по-малко да иска услуга. Без да знае защо, той се почувствува развълнуван.

Грехъм се усмихна и рече:

— Не се притеснявай за Бес. Всичко ще мине добре. Бих те придружил с удоволствие, но мястото ми във влака е запазено.

— Няма нищо — Бел му стисна ръката. — Надявам се, че твоята конференция ще бъде успешна. Ще се видим, когато се върнеш.

— Да — отговори Грехъм.

В очите му грейна странна светлина, за която Бел си спомни по-късно.

Дъждът беше престанал. В таксито, което го откарваше към къщи, Бел гледаше блока, в който живееше Грехъм. Всички прозорци светеха, само апартаментът на терасата оставаше по-тъмен от тъмното небе. През една пролука в облаците се виждаха шепа искрящи звезди.

Това беше допир с безкрайността, който рядко можеше да се случи в Ню Йорк.

И внезапно, без сам да знае защо, Бел повярва на малката фантазия на Грехъм за пратениците, дошли някъде оттам. Когато, разтреперан и развълнуван, човек мисли за вечната тайна на появата на нова част от самия него, най-вече когато се отнася за раждането на първото му дете и когато има неспокоен характер и обожава жена си — всичко в границите на непознатото и невероятното му изглежда почти възможно.

* * *

Бел се върна в апартамента си, когато сенките на нощта избледняваха под бледото сияние на ранните часове.

Обръсна се и закуси сам. Нищо не му изглеждаше приятно, нито дори нормално, защото я нямаше Бес срещу него, от другата страна на масичката.

Но той изпита силно облекчение. Всичко бе минало добре. Бес се чувствуваше чудесно, а той беше баща, имаше син! Лицето му засия от гордост, сякаш заслугата за това беше само негова.

С леко сърце той взе вестника, за да прегледа заглавията.

Две минути по-късно той попадна на малко съобщение, чието съдържание с един замах прогони радостта му и като блъсна чинията встрани, той опря главата си с две ръце.

„В 0 часа и 15 минути миналата нощ — се казваше в съобщението — таксито, в което е пътувал известният психиатър и писател Майкъл Грехъм, се сблъскало с трамвая. Грехъм е убит на място.“

И сега в празния си апартамент Бел изпита силно отчаяние, чувството на самота. Здравата опора, която беше Грехъм за него, се бе срутила в една нощ и Бес я нямаше тук, за да го успокои. Впрочем не биваше да ѝ съобщава сега трагичната новина. Тя беше още много слаба и толкова много обичаше Грехъм.

В момента изпитваше една смесица от мъка и съчувствие към самия себе си. Гордостта и радостта му на баща бяха помрачени.

Към обед той отиде да види жена си и да ѝ занесе букет скъпи цветя. Синът му спеше на малкото креватче до леглото на Бес.

— Ето го, то е тук — рече тя. — Вече е на дванадесет часа. Точно толкова минаха, откакто се роди.

Бел погледна часовника си: беше дванадесет и петнадесет.

— Наистина — отговори той.

Те се засмяха, но неговата усмивка угасна преди тази на Бес, защото внезапно една мисъл се вряза в съзнанието му: Майк беше загинал в същия час, в който се бе родил неговият син. Точно в същия час. Бес забеляза бързата смяна на настроението му.

— Какво има, скъпи?

Без да отговори, Бел бръкна в джоба си. Той извади листчето, което Майк му беше дал и прочете какво пише на него. Тогава се изправи, отиде към прозореца и загледа с невиждащи очи. Майк беше

на 44 години, беше се родил в 1904 г. И изведнъж, докато стоеше така пред прозореца, Бел почувствува, че съмненията и несигурността му изчезват и той вярва в себе си повече от всякога.

„Човекът като цяло“ ще бъде точно това, което Майк беше предвидил. Тази книга ще донесе печалба на Бел и ще постави името на Грехъм между тези на най-големите писатели.

И това беше най-важното — Бел разбираше, че сега Майк е до него и винаги ще бъдат заедно.

Бес погледна заинтригувано мъжа си и взе падналото на леглото й листче. Нейната обърканост нарастваше, докато четеше написаното:

Микеланджело — 1475–1564

Галилей — 1564–1642

Нютон — 1642–1727

Гинсбург — 1727–1788

Шопенхауер — 1788–1860

Чехов — 1860–1904

— Какво означава това, скъпи? — попита тя.

Бел се върна до леглото, взе листчето и внимателно го прибра в портфейла си, преди да отговори:

— Това са просто бележки на Майк.

— О, добре, че се сетих — започна младата жена. — Исках да ти кажа... Струва ми се, че нашият син прилича малко на Майк. Това не ти ли направи впечатление? Не намираш ли, че има нещо от Майк?

Като гледаше със светнали очи червеникавото личице на бебето, което спеше спокойно в креватчето, Бел отвърна спокойно:

— Разбира се. Сигурен съм, че има много нещо от Майк.

Публикувано във вестник „Орбита“, броеве 33, 34/1975 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.